

Martinranta

3 / 2012

Sisällys

- 3 Liikenne on aina kokonaisuus
- 4 Juhlapostimerkkisarja Martinrannan alueelta
- 5 Kokouskutsu
- 6 Martin läpikulkuliikenteen ongelmia
- 11 Hirvensalon lossit ja sillat
- 14 Kuva-arvoitus
- 15 Kolumni: Äänestä oikein
- 16 Lontoon kisojen 85-vuotias kymmenottelija heittää moukaria
Urheilupuistossa
- 18 Paikannimet kertovat: Arvid Stålbarm (1549–1620)
- 20 Kahdeksankymmentä vuotta kaveruutta
- 22 Martinrannan tarinoita
- 24 Lapsuuden loppu
- 26 Telakkarannan ensimmäiset talot
- 28 Tuomen leipomo
- 32 Tapahtumakalenteri
- 33 Martin alueen teatterien ensi-illat
- 36 TEHDAS Teatteri esittää: MARTTI!
- 38 Jäsenalennukset
- 39 Seuran tiedot

Julkaisija: Martinrantaseura ry

Vastaava toimittaja: Jouni Liuke

Toimituskunta: Heimo Kumlander, Jouni Liuke, Leo Lindstedt, Turo Lindqvist

Taitto ja layout: Matti Koskimies

Kuvat: Jouni Liuke, Heimo Kumlander, Leo Lindstedt (ellei toisin mainita)

Painopaikka: X-Copy, Lemminkäisenkatu 14–18

Kansikuva: Syksyisen ruskan väriloistoa Martinmäellä. Heimo Kumlanderin näppäämä kuva Betanankadulta.

Liikenne on aina kokonaisuus

Ehdin asustella 10 vuotta Stålarinkadun varrella, ennen kuin muutin nykyiseen asuinpaikkaani Raunistulan Porttiin, Tampereentien ja Satakunnantien väliin. Liikenne on molemmissa paikoissa huomattavan vilkasta.

Uusi asuinpaikka ei ole poistanut kiinnostustani toimia Martin alueen läpikulkuliikenteen vähentämiseksi. Ajoneuvoliikenne ei ole koskaan paikallinen ongelma, vaan sen järjestäminen toimivalla tavalla koskee koko kaupunkialuetta. Yksittäinen ratkaisu Martissa ei saa aiheuttaa ongelmia jossain muualla. Jos liikenteen haitat koetaan vain paikallisiksi, silloin ollaan lyhytnäköisesti siirtämässä omia ongelmia toisten murheeksi. Sillä tavalla ne eivät kuitenkaan ratkea.

Uittamon ja Hirvensalon välinen, ns. Sorttamäen silta ei ratkaise saarten lisääntyvästä ajoneuvoliikenteestä syntyviä ruuhkia, mutta se saattaisi toimia osaratkaisuna. Sen lisäksi tulee aikanaan pakostakin rakennettava Aurajokisuun rannat yhdistävä tieyhteys. Se voi olla joko silta tai tunneli.

Tässä lehdessä olevassa laajemmassa artikkelissa pureudumme Martinrannan liikenneongelmiin yksityiskohtaisemmin. Puhumme työ- ja asuinpaikkojen merkityksestä liikenteen lisääjänä, paikallisten palveluit-

ten liikennettä vähentävästä vaikutuksesta ja liikenteen hajauttamisesta tärkeänä perusratkaisuna kokonaisuutta mietittäessä. Yritämme myös kartoittaa yksittäisiä ongelmia ja keksiä niihin toimivia ratkaisuja. Liikenne ei jätä ketään kylmäksi, joten ota osaa keskusteluun kommentoimalla artikkeleita vaikkapa Martinrantaseuran kotisivuilla: www.martinrantaseura.fi tai sähköpostitse suoraan allekirjoittaneelle: turo.lindqvist@martinrantaseura.fi.

Turo Lindqvist, varapuheenjohtaja

Myllysillan romahtaminen ja poistuminen käytöstä aiheutti melkoista liikenteen ruuhkautumista Martin sillalle ja Martinkadun alkupäähän.

Juhlapostimerkkisarja Martinrannan alueelta

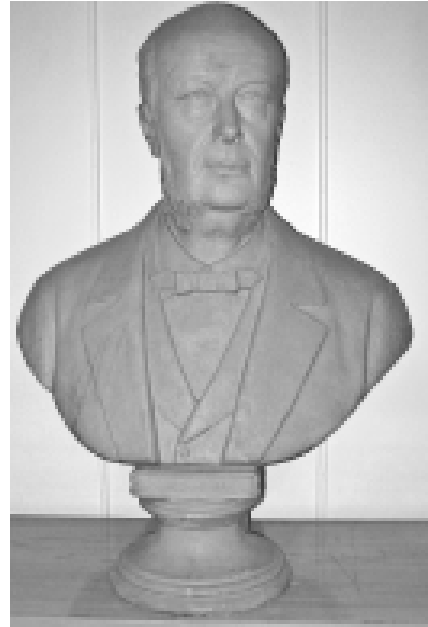
Turkulaisen telakkateollisuuden isän William Crichtonin Turkuun tulon 150-vuotispäivää on muistettu julkaisemalla hänen kunniakseen postimerkkivihko. Neljä erilaista merkkiä käsittävän vihon on suunnitellut Crichtonin perheen elämää pitkään tutkinut Olavi Suominen ja julkaissut Wanha Turku Kauppa.

Olavi Suominen kertoo:

”Tänä vuonna tulee kuluneeksi 150 vuotta siitä, kun William Crichton muutti perheineen vakituisesti Turkuun ostettuaan David Cowien osuuden Ericsson & Cowien konepajasta vuonna 1862. Crichtonin perustamasta ja johtamasta telakasta, W:m Crichton & Co, kehittyi seuraavina vuosina suuryritys, jonka valmistamat kauppa- ja sotalaivat olivat tunnettuja kaikkialla.

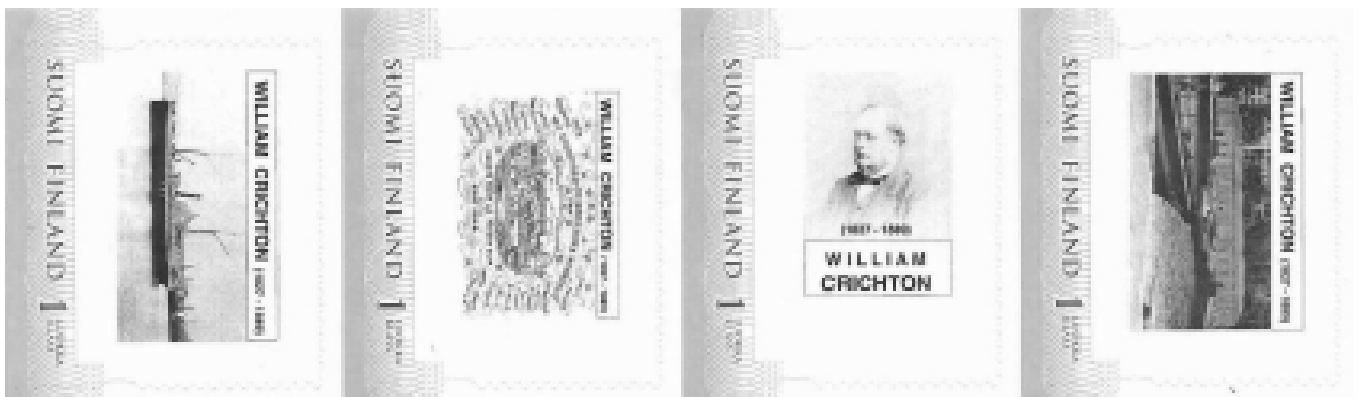
Koko historiansa ajan telakka on kuulunut Turun suurimpiin työnantajiin ja telakan toiminta jatkuu tänäkin päivänä. Turussa rakennetut yhä suuremmat ja komeammat laivat kyntävät maailman meriä vielä tänään ja

varmasti myös tulevina vuosikymmeninä. Vaikka telakka siirtyi pois Aurajoen rannoilta, säilyvät sen jäljet ikuisesti Martinrannan tienoon maisemassa.”

William Crichton syntyi 1827 Leithissä Skotlannissa ja kuoli Turussa vain 62-vuotiaana 1889. Hänet on haudattu Turun hautausmaalle.

Postimerkkiä on myynnissä Kauppahallin Wanha Turku -kaupassa. Neljä ykkösluokan merkkiä sisältävän vihkon hinta on 12 euroa. Tilauksen voi tehdä myös sähköpostilla osoitteesta info@nostalgiaishop.fi.

Martinrantaseura ry.

Syyskokouskutsu

Paikka: TEHDAS Teatteri, Manilla, Itäinen Rantakatu 64

Aika: Lauantaina, Martinpäivänä 10.11.2012 kello 15.00

Kokouksen aluksi TEHDAS Teatterin johtaja **Timo Väntsi** kertoo havainto-esimerkein nukketeatterin keinoista ja historiasta sekä teatterin uusista suunnitelmista luoda Turkuun nukketeatterin keskus.

Kokouksessa on kahvitarjoilu.

1. Kokouksen avaaminen
2. Valitaan kokoukselle puheenjohtaja ja sihteeri sekä kaksi pöytäkirjan tarkastajaa ja ääntenlaskijaa
3. Todetaan kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus
4. Hyväksytään toimintasuunnitelma vuodelle 2013
5. Määrätään jäsenmaksujen suuruus vuodelle 2013
6. Määrätään puheenjohtajan, hallituksen muiden jäsenten sekä toimihenkilöiden palkkiot
7. Hyväksytään talousarvio vuodelle 2013
8. Valitaan yhdistyksen puheenjohtaja vuodeksi 2013
9. Valitaan hallituksen muut jäsenet erovuorossa olevien tilalle
10. Valitaan seuraavan toimintakauden tilejä tarkastamaan kaksi varsinaista tilintarkastajaa ja heille varahenkilöt
11. Päätetään yhdistyksen koollekutsumistavasta sääntöjen 9. pykälän rajoissa
12. Käsitellään muut kokoukselle tehdyt esitykset
13. Muut mahdolliset asiat
14. Kokouksen päättäminen

Tervetuloa!

Hallitus

Liikenne on kokonaisuus

Martin läpikulkuliikenteen ongelmia

Ajoneuvoliikenne ei synny tyhjästä. Sen synnyttää tarve liikkua paikasta toiseen. Jos työ- ja asuinpaikka sijaitsevat kaukana toisistaan, on tämä väli kuljettava. Palveluitten, kuten postin, kirjaston ja elintarvikekaupan, sijoittaminen kauas asuinpaikoista lisää ajoneuvolla liikkumisen tarvetta. Urheilu- ja liikuntapaikkojen keskittäminen aiheuttaa liikenteen kasvua iltaisin ja viikonloppuisin. Varsinkin nuoria kuljetetaan eri harrasteisiin. Sama vaikutus on kauppakeskuksilla, jotka sijoitetaan etäälle asutuksesta. Yksi asia kuitenkin takuuvarmasti vähentää liikennettä: paikalliset palvelut.

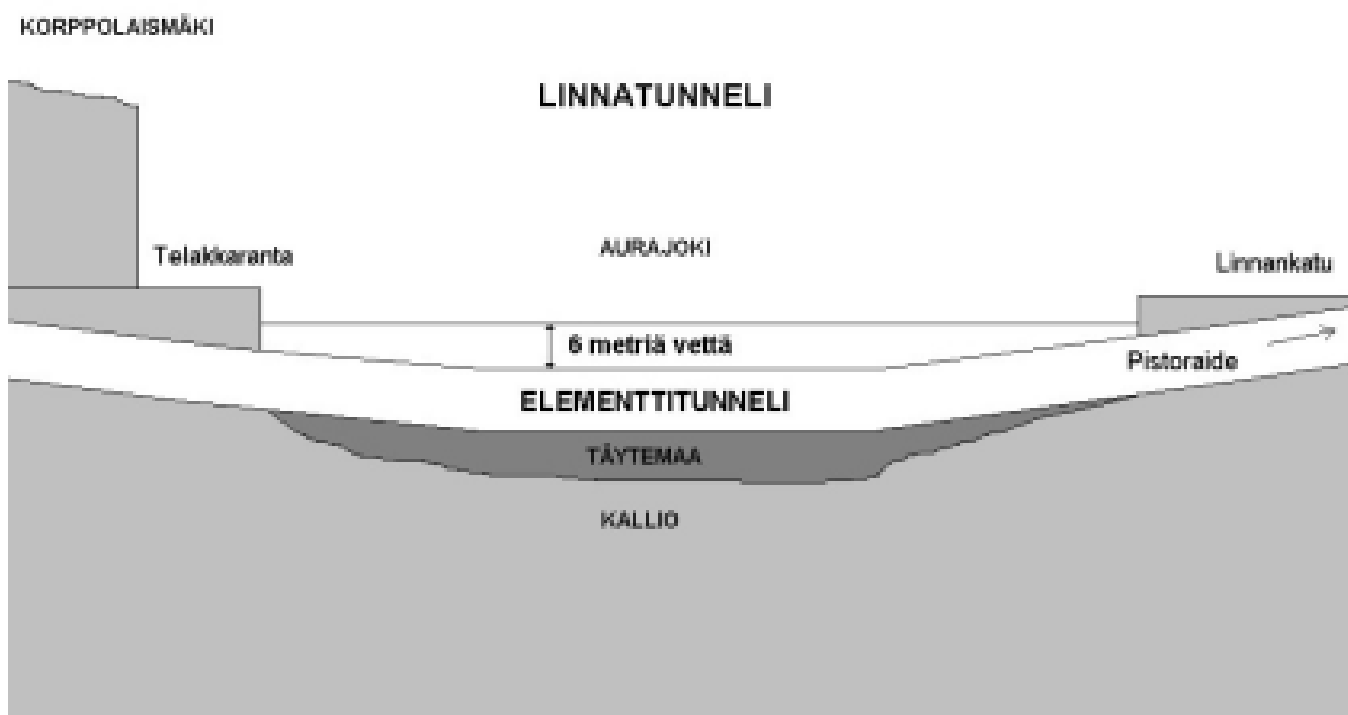
Liikenteen haittoja poistettaessa on tärkeintä vähentää omalla autolla liikkumista. Mitä useampi liikkuu bussilla, kävellen tai pyörällä, sitä enemmän on tilaa kaduilla. Mitä joutuisammin bussit kulkevat, mm. bus-sikaistoja pitkin ja busseja suosivia liikennevaloja hyödyntämällä, sitä enemmän niitä käytetään. Kun bussimatkan hinta saadaan vielä houkuttelevaksi ja bussikalusto matkustajien tarpeita tyydyttäväksi, moni mietti oman auton käytön mielekkyyttä ainakin työmatkoilla.

Raideliikenne on tulevaisuuden vastaus liikenteen haasteisiin. Skeptikot pitävät raideliikennettä menneisyyteen kuuluvana liikkumistapana.

He eivät halua ottaa huomioon saasteettoman, osittain omia väyliään pitkin kulkevan ja kiistattoman nopean pikaraitiotien etuja esim. työmatkaliikenteessä. Metroa ei Turkuun tarvita, mutta toimiva raideliikenne kyllä.

Kaavoittaminen on avainasemassa, kun mietitään liikenteen vähentämistä. Niin kauan kuin Turku kaavoittaa omakotitalotontteja ainoastaan isoille saarille ja kaupungin pohjoisimpiin osiin, on seurauksena liikenteen lisääntyminen. Työpaikat sijaitsevat ihan muualla. Sama koskee kerrostalolähiöitä. Ei niitäkään työpaikkojen läheisyyteen rakenneta.

Palveluitten keskittäminen ja sen seurauksena palvelualueitten kasvaminen aiheuttaa ajoneuvoliikenteen lisääntymistä. Kun asukkaat lähtevät kauemmas palveluitten perään tapahtuu se valtaosin omalla autolla. Tästä taas syntyy tarve rakentaa palvelukeskusten yhteyteen massiivisia paikoitusalueita. Suuri osa tästä liikenteestä käy tarpeettomaksi, jos asuinalueitten peruspalvelut säilytetään. Paikalliset kivijalkakaupat hävisivät Martistakin jo vuosikymmeniä sitten. Ne ovat korvautuneet olutravintoloilla ja Thahierontapaikoilla. Kirjasto lakkautettiin pari vuotta sitten, postikin suljettiin, eikä pankkien palvelutiskitkään ole enää kuin parin metrin mittaisia. Kaikki keskittyy ja teknistyy.

Ruuhkat ja liikennekäyttäytyminen

Kun ajoradan kyky vetää ajoneuvoliikennettä pienenee murto-osaan normaalista, puhutaan ruuhkasta. Syntyy pitkiä, pysähtyneitä ajoneuvojen jonoja. Turun aamu- ja iltapäiväruuhkat ovat pääosin lyhytkestoisia, mutta paikalliset vaihtelut ovat suuria. Martin työmatkaruuhkat ovat pahimmillaan ajoneuvoliikenteen pysähtymistä kokonaan ja yhtenäisten jonojen venymistä Aurajoen silloilta Hirvensalon puolelle. Sadat paikallaan seisovat autot lähes kolmen kilometrin matkalla tupruttavat pakokaasujaan ilmaan. Tämä ei tapahdu moottoritiellä keskellä korpea, vaan tiheään asutulla keskusta-alueella. Monet asiantuntijat ihmettelevät Turun liikennettä. Tämän kokoisessa kaupungissa ei pitäisi olla ruuhkia lainkaan.

Yksittäinen, ruuhka-aikoina erityisesti kärjistynyt ongelma on suojatien eteen pysähtyneen auton ohittaminen pysähtymättä. Tätä pykälää rikotaan surutta. Jalankulkijat ja pyöräilijät ovat todellisessa hengenvaarassa ylittäessään katua ruuhka-aikana sellaista suojatietä pitkin, jossa ei ole valo-ohjausta. Näitä Martinrannan alueellakin on useita, jopa paikoissa, joissa ylitetään kolme kaistaa kerralla ilman välikorokkeita.

Läpikulkuliikenne tulee hajauttaa

Martinrannan asukkaiden oma liikuminen muodostaa alueen perusliikenteen. Sitä lisää läpikulkuliikenne, saarten ja mantereiden välinen, etupäässä työmatkaliikenne. Lähipalveluita on enää kovin vähän tarjolla, ja niiden käyttäjät ovat pääasiassa jalan

liikkuvia paikallisia asukkaita.

Liikenteen ruuhkautumiselle on pakko tehdä jotain. Martinrantaseuran esittämä ratkaisu perustuu kolmeen tekijään: liikenteen hajauttamiseen, joukkoliikenteen kehittämiseen ja kevyen

Liikenteen hajauttamisen tulee alkaa siellä, missä ruuhkat syntyvät. Sorttamäen silta, joka mahdollistaa siirtymisen suoraan Kaksikerrantieltä Eteläkaarelle, on ratkaisun ensimmäinen vaihe. Se ohjaa osan ajoneuvoista pois Martin katuverkosta. Vaarana tietysti on, että osa liikenteestä palautuu Marttiin Ispoisten Puistotien kautta.

Seuraava vaihe on ajoneuvojen houkuttelevuus Vähäheikkiläntielle Majakkarannan risteyksessä. Kääntyminen ohi liikennevalojen on hyvä alku, mutta se ei riitä. Vähäheikkiläntielle tulee saada lisää kaistoja vetokyvyn parantamiseksi. Liikenteen kasvun aiheuttamat haitat voidaan poistaa rakenteellisilla ratkaisuilla. Tiepohjaa vahvistetaan rakennetaan melusteita ja kevyen liikenteen alikulkua.

Tilaa ratkaisuihin on mutta ei kauaa. Kaavoittaja nakertaa väylän viereisiä maa-alueita tontti kerrallaan. Vähäheikkiläntietä tulee myös jatkaa ohi Kurjenmäen Hippoksentielle asti. Tämä on välttämätöntä, koska Kas-kenttieltä liikenne vain ohjautuu keskustaan. Yhteys Hippoksentietä Science Parkin ja Keskussairaalan työpaikkoihin helpottaa monen hirsensalolaisen työmatkaa.

Tällä hetkellä saarilta pohjoiseen

päin suuntautuva liikenne ohjataan keskustaan läpi tiheän asutuksen niin Martissa kuin keskikaupungillakin. Martinrantaseura on esittänyt ratkaisuksi liikenteen siirtämistä Aurajoen länsipuolelle uppotunnelin avulla. Telakkarannan alueen ja joen alittava tunneli purkaisi ajoneuvoliikenteen väylälle, joka rakennettaisiin matkustajalaivasataman junaliikenteen käyttämän pistoraitien paikalle. Pansion-tien risteuksen kautta muodostuu yhteys aina Rauman moottoritille, Naantalin pikatielle ja Ohikulkutielle asti. Suikkilantien leventäminen tukee tätä ajatusta.

Marttiin, Stålarinkadun ja Martinkadun risteykseen edennyt liikenne voidaan vielä hajauttaa sekä Myllysilan että Itäisen Pitkädun suuntiin. Tämä edellyttää Itäisen Pitkädun muuttamista uudelleen vetokaduksi lisäämällä kaistoja sekä siirtämällä osa paikoituksesta ja koko polkupyöräliikenne Kupittaankadulle. Siellä on runsaasti tilaa, mutta ole-mattoman vähän ajoneuvoliikennettä.

Näillä toimenpiteillä ajoneuvoliikenne jakautuu tasaisemmin eri vetokatu-kesken, eikä rasita pelkästään Stålarinkadun–Martinkadun pääväylää. Näihin talkoisiin pitää kaikkien osallistua. Ongelmien kieltäminen tai työntäminen muiden vaivoiksi ei ole mikään ratkaisu.

Joukkoliikenteen suosio on kasvussa

Turun ja sen ympäristökuntien bussi-liikenne koki 1990-luvulla suuria muutoksia. Siirryttiin erillisestä kau-

punki- ja lähiliikenteestä bussilinjojen ketjutukseen ja seutuliikenneajattelun. Päiväsaikaan lähes tyhjinä kulkeneet lähiliikenteen bussit vaihtuivat aina Mynämäkeen ja Piikkiöön asti ketjutettuihin runkolinjoihin. Bussikorttiuudistus, maksutapojen lisääminen ja kilpailutuksen kautta parantunut kalusto ovat vieneet Turun seudun linja-autoliikenteen uudelle vuosituhannele. Kun matkan hinta saadaan vielä laskemaan, joukkoliikenteen merkitys ajoneuvoliikenteen vähentämisessä tulee merkittäväksi.

Liikenteen hajauttamisen myötä vapautuu kaistoja yksityisautoilta busseille. Kun bussilla on ajoittain oma kaista ja sitä suositaan liikennevaloissa, kasvaa joukkoliikenteen suosio edelleen. Bussikaistoilla on myös se merkitys, että Martin läpi Uittamon

ja Hirvensalon suunnista kulkevat bussit voidaan keskittää Stålarinkadun–Martinkadun ja Kuninkaankartanonkadun–Martinkadun väylille. Itäinen Rantakatu voidaan rauhoittaa ajoneuvoliikenteeltä kokonaan. Erillisiä bussitaskuja ei tarvita, koska pyssäki voi sijaita bussikaistalla.

Kevyen liikenteen reitit turvallisiksi

Martinrannan alueen pyörätieverkosto on varsin kattava. Eräänlaista kokoaavaa runkoreittiä vielä kaivataan ja Kupittaankatu voisi olla sellainen. Kaskenkadulta Kuninkaankartanonkadulle asti voidaan Kupittaankatu rakentaa pihakaduksi, samoin kadun loppupää. Tuolloin muu liikenne kadulla väistää kevyttä liikennettä. Leveyttä kadulla on riittävästi myös vi-

Tavanomaista iltapäivän paluuliikennettä Martinkadulla.

nopaikoitukseen.

Liikennemäärien kasvaessa lisääntyy myös kevyen liikenteen turvallisuus. Pääväylien ylittäminen jalan, lastenvaunuja työntäen tai polkupyörällä tulee saada turvallisiksi. Se onnistuu parhaiten valo-ohjatussa risteyksessä tai ajoradan ylittävän tai alittavan ratkaisun myötä. Tunnelit ja sillat ovat kalliita, joten valo-ohjauksen rakentaminen lienee edullisin tapalisätä pyöräilijän ja jalankulkijan turvallisuutta.

Lasten koulutien turvaaminen on erityisen tärkeää koko Martinrannan alueella. Kouluja on monta ja ne sijaitsevat vilkasliikenteisten pääväylien läheisyydessä. Keskikorokkeita on jo rakennettu, mutta muutakin tarvitaan. Koulujen läheisyydessä sijaitsevat ilman valo-ohjausta olevat suojatiet on varustettava huomiovalo järjestelmällä. Vähä-Heikkilän koulun ja Puistomäen alueen välissä kulkeva Vähäheikkiläntie tulee voida ylittää turvallisesti. Liikennemäärien lisääntyessä ja tien leventyessä on valo-ohjattu suojatie turvallis ratkaisu. Sen tulee sijaita koululaisten käyttämällä kulkureitillä, ei siellä, minne se on helpoin rakentaa.

Liikenne voidaan saada kuntoon

Kaupungin asemakaavaosaston liikennesuunnitteluvirastossa on jo pitkään ollut vallalla se käsitys, että ruuhkiin kyllästyneet autoilijat joko hakeutuvat itse muille reiteille tai sitten ryhtyvät joukkoliikenteen käyttäjiksi. Ongelmat ratkeavat ikään kuin itsestään. Käsien nostaminen pystyyn näin oleellisessa asiassa ei ainakaan martinrantalaisia tyydytä. Jotain voi aina tehdä vaatimattomillakin rahoilla.

Liikennettä on helppo ohjaila yksinkertaisilla ja halvoilla toimenpiteillä. Liikennemerkeillä voidaan rajoittaa ja kieltää. Liikenne hakeutuu reiteille, jossa ei vastaavia rajoituksia ole. Suojateiden ja jopa kokonaisten risteysalueitten korottaminen hidastaa vauhtia ja karkottaa osan autoilijoista muualle. Liikennevaloilla tietyn ajosuunnan suosiminen vaikuttaa autoilijan reittivalintaan, jos vaihtoehtona on risteyksissä seisoskelu. Edullisia keinoja on runsaasti. Niillä voi saada paljon aikaan ennen pysyvämpiä ratkaisuja.

Turo Lindqvist

Kuvia, muistelmia ja muita artikkeleita Martinrannan alueelta, Martti Walden

<http://www.martinranta.info/>

Liikennepulmia yli sadan vuoden takaa

Hirvensalon lossit ja sillat

Vielä 1900-luvun alussa Hirvensalosta kaupunkiin pääsi vain vesikulkuneuvoilla. Aurajoelta lähtevät höyrylaivat ja -purret poikkisivat saaristoliikenteessä myös joihinkin Hirvensalon ja Kaksikerran laitureihin. Hirvensalo kuului siihen aikaan Pikisaaren pohjoisosaluukuun ottamatta Maarian kuntaan. Kaupunkia ei sen vuoksi paljonkaan kiinnostanut Hirvensalon kehittäminen. Alue liitettiin Turkuun vasta vuonna 1944.

Vielä 1800-luvun lopulla Hirvensalon väki – tai Hirvenluodon, kuten heistä useimmat saartaan nimittivät – eli omaa elämäänsä saarella. Vähitellen yhä suurempi osa väestä alkoi

käydä työssä mantereella. Jo 1890-luvun alussa herättiin vaatimaan mantereelle johtavaa siltaa. Maarian kunta ei kuitenkaan talousnäkökohtiin viitaten innostunut asiasta. Saarelaiset veivät asian senaattiin asti – laihoihin tuloksin. Siltarahoja ei herunut.

Yksityiset yrittäjähenkiset asukkaat kuljettivat omilla veneillään matkustajia salmen yli aluksi Otkantiin ja myöhemmin Korppolaismäen rantaan. Kerrotaan, että mm. **Lundström**-niminen mies kuljetti vuosikymmeniä soutuveneellään eli ”föriellä” ihmisiä salmen yli. Työ oli raskasta, varsinkin kun jouduttiin kuljettamaan hevosia ja teuraskarjaa Turun markkinoille. Myös jokavuotiset

*Hirvensalon ensimmäinen silta 1950-luvulla
Lauttarannan suunnalta kuvattuna. Kuva Yrjö Pelttari.*

kelirikkoajat toivat liikenteeseen omat vaikeutensa.

Kunnan nurjamielisen suhtautumiseen suivaantuneet hirvensalolaiset päättivät omin voimin hoitaa liikenneongelman. Hirvensalon talolliset rakensivat Lauttarannan ja Korppolaismäen väliin lossia varten siltapenkeereet ja hankkivat niiden välille käsi-voimin kiskottavan lossin. Ensimmäinen varsinainen maantielossi saatiin käyttöön vuonna 1906.

Vuonna 1913 se korvattiin kapulalossilla. Se oli puurakenteinen proomu, johon rakennettiin kansi ja kaiheet. Toisella sivulla oli koko lossin mittainen koroke, ”lankonki”. Rantapenkereiden väliin viritettyä vaijeria pitkin lossi vedettiin lankongilla seisten vetokapuloilla rannalta toiselle. Kiskontaan osallistuivat lossikuskin ja tämän apulaisen lisäksi myös matkustajat. Vetokapula oli koivupuinen noin 80 sentin mittainen tanko, jonka päässä oli poikittainen ”koura” eli vetoura. Lossivahdit valmistivat vetokapulat koivuhaloista useimmiten itse.

Alkuaikoina matkustajina olivat lähinnä jalankulkijat sekä hevosajopelit kuormineen. Säännöllistä aikataulua ei ollut. Lossivahdin tuvassa Lauttarannassa oli merkinantolaite, johon voitiin hälyttää vastarannalta. Lossin toimintaa häiritsi suuresti vilkas laivaliikenne. Pienten matkustajahöyryjen reitit Kuusistoon, Harvaluotoon, Saloon ja Paraisille kulkivat Pitkänsalmen kautta. Tämän ja muun hyötyliikenteen vuoksi lossin vetovaijeri oli laskettava alas meren pohjalle

monta kertaa päivässä.

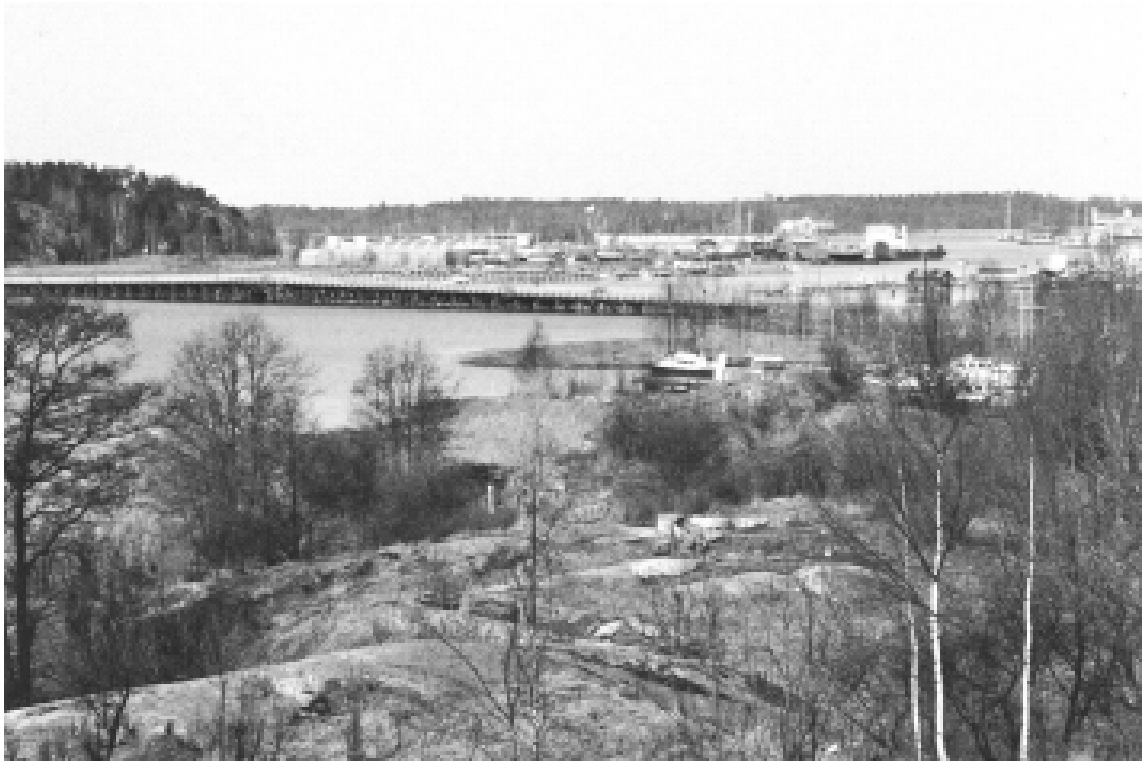
Käsivetoiset lossit palvelivat saarelaisia yli kaksikymmentä vuotta. Autoistumisen myötä liikenne ja vaatimukset kasvoivat. Vanha puuproomu jouduttiin korvaamaan tehokkaammalla. Vuonna 1929 sen tilalle hankittiin moottorivetoinen lossi. Liikenne sujui nyt varmemmin ja tehokkaammin. Kymmenen vuotta myöhemmin syttynyt sota toi mukanaan omia hankaluuksiaan. Pommitusten ja polttoainepulan vuoksi liikennettä jouduttiin usein rajoittamaan.

1930- ja 1940-luvuilla pienimuotoista henkilöliikennettä kaupunkiin hoiti lossin ohella mm. pikisaarelainen **Ville Saari** pienellä moottoriveneellä. ”Villenföri” -nimen saanut vene kuljetti ihmisiä ja polkupyöriä Latokarin ja Otkantin välillä ja peri palkkioksi pienen maksun. Se lyhensi jalan kulkevien työ- ja kaupunkimatkoja huomattavasti; satamasta kun pääsi ykkösen raitiovaunulla keskustaan.

Silta korvaa lossin

Jo ennen sotia tiedettiin, että Hirvensalon lossi oli jo kauan ollut Suomen kuormitetuin ja varsinkin kesäisin pahasti ruuhkainen. Lossi ehti palvella saarelaisia kuitenkin yli 40 vuotta. Hirvensalon ensimmäinen silta avattiin käyttöönsä vasta vuonna 1949, kun saaren asukkaista oli jo tullut turkulaisia.

Kesäkuun 2. päivänä järjestettiin juhlalliset avajaiset. Silta oli koristettu kukkasin ja siniristolipuvin. Kunnan-

*Hirvenslon toinen silta Pihlajaniemen kalliolta nähtynä.
Kuva vuodelta 1989, Martti Walden.*

valtuuston puheenjohtajan rouva **Fanny Toivonen** katkaisi sillan sulkeneen sinisen nauhan ja sillan ylitti ensimmäisenä maaherra **Wilho Kytän** musta limusiini. Turun Sanomat kirjoitti: ”Jokainen joka toistamiseen on joutunut lossia odottamaan, ymmärtää miten suurimerkityksellinen tämä silta on”.

Silta rakennettiin vanhan lossilinjän viereen. Muitakin paikkavaihtoehtoja oli pohdittu. Siltaa suunniteltiin mm. Heikkilän kasarmin kohdalle, mutta ajatuksesta luovuttiin maanomistussuhteiden vuoksi. Uudesta illasta tuli 120 metrin pituinen. Laiva- ja veneliikenteen vuoksi siitä tehtiin avattava. Erikoisen avausmekanisminsa vuoksi sillasta tuli epäsymmetrinen; Korppolaismäen puoleinen nousu sillalle oli paljon jyrkempi kuin Laut-

tarannasta tultaessa

Sillan ansiosta mm. vakituinen linja-autoliikenne kaupungista saarille aloitettiin 1949 eli samana vuonna kuin silta otettiin käyttöön.

Ensimmäinen silta korvattiin vuonna 1968 pukkirakenteisella puusillalla. Se oli edellistä matalampi, eikä ollut enää avattava. Sillan erikoisuutena muistetaan, että puurakenteinen ajopinta oli päällystetty teräksillä kansilevyillä. Autolla ajettaessa levyt aiheuttivat melkoista kolinaa. Löystyvien levyjen kiinnityksiä oli uusittava ajoittain.

Kevytrakenteinen silta oli tarkoitettu vain väliaikaiseksi. Se palveli kuitenkin saarelaisia 25 vuotta. Vuosien mittaan se tuli niin huonoon kuntoon, että oli pakko korvata uudella. Uusi silta rakennettiin Pihlaja-

niemen kärjen ja Honkaistenrannan välille. Uusi, vuonna 1993 valmistunut silta on Turun suurin siltarakennelma. Sen pinta-ala on 6.300 neliömetriä.

Sillan ylittää parikymmentätuhatta autoa päivittäin. Lähes koko tuo ajoneuvomäärä kulkeutuu Martin alueen kautta. Silta vetää vielä kohtuullisesti, mutta keskustaan kulkuuva liikenne ruuhkauttaa katuja Martin alueella ja Aurajoen silloilla. Saarten asukasmäärän voimakas kasvu tuo vielä uusia ongelmia.

Tilanteesta on taitettu peistä jo muutaman vuoden. Ratkaisuksi on ehdotettu mm. siltaa Hirvensalon

Sorttamäeltä Ispoisten eteläkaarelle ja tunnelia Latokarin tienoilta satamaan. Martinrantaseura on osallistunut aktiivisesti keskusteluun. Lehtemme tässä numerossa Turo Lindqvist esittää laajan yhteenvedon yhdistyksemme ajatuksista liikenneongelmien hoitamisesta.

Jouni Liuke

Lähteet:

Veli Junttila; Hirvensalon silta, TS 31.5.1999

Juhani Kairasmaa; Hirvensalon kapulalossi, Laiva 4/2001

Kuva-arvoitus

Mistä osoitteesta löydät tämän pihapiirin? Talo on rakennettu vuonna 1846 ja vuosina 1862–1890 se toimi erään suurperheen asuntona. Pihapiiristä ja talosta kerrotaan tämän lehden muissa jutussa. Vastaus selvinnee niistä.

Äänestä oikein

Viime kunnallisvaalien jälkeen moni täällä Martissa mietti mitä täällä Martissa tapahtuu ja miksi. Muutaman vuoden aikana meiltä on viety kirjasto ja Betanian päiväkotit uhattiin lopettaa. Posti sulki ovensa, samoin yksi Nordean aluekonttori.

Osuva väite tapahtumiin kuuluu: me olemme äänestäneet väärin. Emme äänestäneet niitä jotka puolustavat paikallisia palveluita. No, jotkut levittelevät käsiään ja sanovat etteivät posti- eikä pankkipalvelut kuulu kunnallisen päätöksenteon piiriin. Totta muodollisesti, mutta näin ajattelevia siis kiinnostavat muut intressit – tehokkuus, toriparkki, yksityistäminen ja palvelujen keskittäminen tai ohjaaminen superkauppakeskuksiin.

Täällä Martissa ratkaisut kulminoituvat liikennneratkaisuihin. Eteläisiltä saarilta Stålarmin- ja Martinkatua pitkin edestakaisin kulkeva yksityisautoliikenne takaa että paikalliset palvelut – mm. posti- ja pankkipalvelut näivettyvät. Niihin pääsee hankalasti – ainakin nykyistä yksityisautoluua suosivilla välineillä. Vain rohkeimmat ja viisaimmat ja ne joiden on pakko omien rajoitettujen kulke- mistapojen takia käyttää paikallisia

palveluja.

Tyypillinen esimerkki on uusi Myllysilta. Kevytliikenneväylä sillan sataman puolella sai väistyä neljännen autoväylän tieltä. Otapa selvää kuka sitä ehdotti.

Liikennejärjestelyt ovatkin oleellinen osa paikallisten palvelujen säilymisen ja kehittämiseksi. Kun jalan- kulku ja pyörällä liikkuminen toimii helposti, paikallisten palvelujen käyttö kukoistaa. Kun vanhus, eläkeläinen, vammainen, lapsiperheen äiti tai isä joutuu kulkemaan yksityisautoilun hurjassa temmellyskentässä, miettii hän muita ratkaisuja kuin kulkea Martin- tai Stålarminkadun yli lähikauppaan tai muuhun lähipalveluun. Ehkä hän soittaa lapselleen tai ystävälleen, joka sitten yksityisautolla vie hänet Myllyyn tai Skanssiin.

Martissa on toki vielä paljon avoinna suljettavia palveluita. On myös viheralueita, jotka voidaan täyttää tornitaloilla ja parkkipaikoilla. Mietipä siis tarkkaan että äänestät oikein – toki tietoisena siitä, että valtaa käyttävät muutkin kuin vaaleilla valitut edustajat

Leo Lindstedt, Martinkadulta

Ensimmäinen kesä Martinrannassa

Lontoon kisojen 85-vuotias kymmenottelija heittää moukaria Urheilupuistossa

Yrjö Mäkelän kädenpuristus on vahva, katse suora ja lämmin. Kuka meistä muistaa Lontoon olympiakisoista 1948 paljonkaan muuta kuin Tapio Rautavaaran keihäskullan? Mutta Yrjö Mäkelä saavutti siellä kymmenottelussa arvokkaan 13. sijan ja keihäänheiton tuloksellaan 62,55 hän olisi mahtunut kymmenen parhaan joukkoon lajikilpailussakin.

Nyt istumme hänen viehättävässä ”kesäasunnossaan” Itäinen Rantakatu 56 upeassa puutalossa. Hän viettää siellä kesäänsä ensimmäistä kertaa. Keskustelumme poukkoilee. Yrjö Mäkelä ei ole säilyttänyt vain fyysistä kuntoaan. Tuo mies joka piti itseään reilun 20 vuoden iässä liian vanhana ja 85-vuotiaana liian nuorena urheilijaksi hehkuu elämänviisautta ja kypsää maailmankatsomusta.

Kesken kaiken hän kysyy haluatteko nähdä maailman kauneimman valokuvan? Hän vie meidät huoneeseen missä iso värivalokuva peittää seinää. Kuvassa hänen kolmivuotias pojanpojanpoikansa katsoo suunnilleen samanikäistä kenialaistyttöä silmiin ja on ottamassa tätä kädestä yhteiseen leikkiin. Puolen tunnin kuluttua he kuulemma jo leikkivätkin siellä jossain päiväntasaajan maastossa.

Kyllä olisi maailmalla ja ihmisil-

lä tiedossa parempi tulevaisuus, kun tällainen kohtaaminen ja ystävyys toteutuisivat, Yrjö Mäkelä toteaa.

Yrjö Mäkelä jätti urheilemisen

– Saako pitää käsiä taskussa, se on rentoutta mikä on muutenkin viisas elämänsenne, Yrjö Mäkelä kysyy kauniin ”kesäasuntonsa” pihalla.

ainakin kilpailumielessä Lontoon 1948 kisojen jälkeen puoleksi vuosisataa. Sen sijaan hän aloitti uudelleen mm. heittämään moukaria 77-vuotiaana. Sitä hän harjoittelee vakituisella asuinpaikallaan Teneriffan Icod de los Vinosissa hylätyllä banaaniviljelmällä ja Turun Urheilupuiston yläkentän viereisellä hiekkakentällä. Hän on ensi vuonna menossa myös Brasiliaan senioriurheilijoitten MM-kisoihin.

Vaan onneksi Yrjö Mäkelä on paljon enemmän kun urheilija. Hän – kuten itse kertoo – on pannut elämänarvoja uuteen järjestykseen. Martinrannassa hän arvostaa Aurajoen läheisyyttä ja hyviä kulkuyhteyksiä Ur-

heilupuistoon. Hän ei paljonkaan tunne Turkua, mutta haluaa opetella. Meiltä hän kysyy kaikenmoista Turusta ja Martista rennon miehen avoimella tiedonhalulla.

Ja onneksi hän asuu tänä ja varmaan ensi kesänäkin Martinrannassa. Elämäkumppanini Marja ja minä itsekin jatkamme matkaa Yrjö Mäkelän haastattelusta sienimetsään ja uimaan merenrannalle. Olemme hyvillä mielin, Varmaan meidänkin silmät hymyilevät, kun olemme kohdanneet niin avoimen ja viisaan miehen.

Leo Lindstedt

Aurajokirannan kaunistus

Crichtonin talo

Veteraaniurheilija **Yrjö Mäkelän** ”kesäkoti”, puinen empiretyylinen asuintalo on rakennettu useissa eri vaiheissa vuosina 1846, 1864 ja 1918. Sen rakennuttivat alun perin **Anders Thalus Ericsson** ja **David Cowie**, jotka 1842 perustivat konepaja- ja valimoyhtiön Korppolaismäen kallioiden juurelle. Cowien perhe asui Tiilentekijänkadun puoleisessa 6H+K asunnossa. Koko talo oli silloin asuntokäytössä.

Vuonna 1856, Krimin sodan jälkeen, Ericssonin ja Cowien konepaja siirtyi **William Crichtonille**. Crichton muutti vaimonsa **Annien** ja nuorempien lastensa kanssa jokirannan

taloon vv. 1861–1862. Iso perhe asutti Cowien perheen entisen huoneiston. Perheen vanhemmat lapset asuivat toisessa päässä taloa. Vanhat suuret huoneistot jaettiin väliseinillä pienempiin asuntoihin..

William Crichtonin kuoltua 1889 perikunta myi telakan ja sen mukana asuinrakennuksen vuoden 1890 tienoilla. Annie Crichton nuorempine lapsineen muutti talosta Aurajoen toiselle puolelle Wicander & Larssonin korkkitehtaan asuinrakennukseen Linnankatu 41:ssä. (Nyk. Föritupa).

Jouni Liuke

Arvid Stålbarm (1549–1620)

Keskiajan loppu on Suomen historiassa hyvin tapahtumarikasta ja merkittävää aikaa. Kustaa Vaasan vanhin poika, Ruotsin kuninkaaksi 1560 kruunattu Eerik XIV, syrjäytetään ja hänen tilalleen nousee velipoika Juhana III. Tämän kuoltua vuonna 1592 alkaa Juhanan pojan Sigismundin ja Juhanan veljen Kaarle-herttuan välillä häikäilemätön taistelu kruunusta. Suomen aateli asettuu Klaus Flemingin johdolla Sigismundin puolelle, koska arvelee, ettei kaukaa Puolasta käsin valtakuntaansa hallitseva kuningas ehdi liikaa sotkeutua Suomen asioihin. Kaarle-herttuaa kannattavat ja Suomen aatelia vihaavat Pohjanmaan talonpojat nousevat kapinaan vuonna 1596. Syttyy Nuijasota, lähtölaukaus Ruotsin sisällissodalle.

Nimensä Martinrannan halki kulkevalle valtavyylälle antanut sotilas ja hallintomies **Arvid Stålbarm** palvelee aluksi paašina eli hovipoikana Juhana-herttuan hovissa Turussa. Hänet ylennetään 1571 ratsumestariksi ja 1579 ylimajoitusmestariksi. Sen jälkeen Stålbarm ottaa osaa Venäjää vastaan suunnattuihin sotaretkiin ja toimii mm. Ivangorodin linnanpäällikkönä Viron itärajalla. Arvid Stålbarm palvelee Venäjää vastaan käydyssä sodassa amiraalina ja myöhemmin jalkaväen ylipäällikkönä. Narvan päälli-

köksi hänet nimitetään 1592. Hän osallistuu myös rauhanneuvotteluihin Täyssinässä 1594–95. Tämän lisäksi Arvid Stålbarm ehtii toimia Savon ja Sääksmäen kihlakunnan tuomarina sekä Karjalan laamannina.

Klaus Flemingin kuoltua 1597 kuningas Sigismund nimittää Arvid Stålbarmin Suomen aatelin toivomuksesta herttuakunnan ylikäskynhaltijaksi ja sotaväen ylipäälliköksi. Samana vuonna Kaarle-herttua valtaa Turun linnan. Stålbarm joukkoineen joutuu vetäytymään sisämaahan. Hän saa linnan uudelleen hallintaansa vasta Kaarlen poistuttua Turusta. Stålbarm

*Kolmosen ratikka Stålarminkadun ja Martinkadun risteyksessä.
(Kuva internetin kuvavalikoimista)*

tukee Sigismundia mm. tekemällä armeijoiheen hyökkäyksen Pohjanlahden yli Ruotsiin. Kuninkaan väärin ajoitettujen tukitoimenpiteiden vuoksi operaatio jää kuitenkin tuloksettomaksi ja sotilaat alkavatkin nimittää sitä makkararetkeksi.

Kaarle-herttua tekee toisen retken Turkuun 1599 murtaen tällä kertaa suomalaisten vastarinnan ja vallaten Turun linnan uudelleen. Stålmarm antautuu ja saa kuolemantuomion. Hänet kuitenkin armahdetaan ja vietään vangittuna Ruotsiin. Näin hän välttää Turun verilöylyn, jossa Sigismundille uskolliset aateliset mestataan. Suomen aatelin pyynnöstä Stålmarm vapautetaan 1602 ja nimitetään Liivinmaalla taistelleen sotajoukon

ylipäälliköksi. Sotamenestys Puolaa vastaan tyrehtyy kuitenkin joukkojen huoltovaikeuksiin. Kun paljastuu, että Stålmarm on ollut kirjeenvaihdossa Sigismundin kanssa, menettää Kaarle lopullisesti luottamuksensa häneen. Arvid Stålmarm vangitaan jälleen. Vuonna 1605 hänet tuomitaan uudelleen kuolemaan. Tuomiota ei panna täytäntöön, vaan hän saa elää vankina Gripsholmin linnassa kuolemaansa saakka.

Turo Lindqvist

*Lähteet: Kansallisarkisto, Wikipedia
A. Stålmarmin piirroskuva internetin kuvavalikoimista.*

Artikkelisarja jatkuu lehden seuraavassa numerossa.

Kahdeksankymmentä vuotta kaveruutta

Konsan Navettaan kokoontui elokuussa vanha ystäväjoukko syntymäpäivälounaalle. Päivän sankareina oli kaksi Martinrannan poikaa, Kale ja Tupu. Pojat syntyivät kesällä 1932 noin kuukauden välein, menivät yhtä aikaa kolmevuotiaina Kallelankadun päiväkotiin, sitten talvisodan kynnyksellä 1939 samalle luokalle ”aakakkalaisina” Martin kansakouluun. Jatkosodan aikana he aloittivat – taas yhdessä – Turun Suomalaisessa Lyseossa ja kirjoittivat siellä ylioppilaiksi.

Kale ja Tupu asuivat naapuritaloissa ”Itäiselkarul”. Kalen vanhemmilla oli sekatavarakauppa Betanian kirkon naapurissa Yrjönkadun kulmassa. Tupu asui kadun toisella puolella numerossa 78.

Lukion jälkeen maailma johdatti kaverukset välillä eri teille. Kale opiskeli Turun Yliopistossa kieliä. Suoritettuaan asevelvollisuuden 1956 hän lähti Asla-stipendiaattina Michiganin yliopistoon, jossa suoritti Master of Arts -tutkinnon lingvistiikassa. Opintojen jälkeen Kale pääsi hoitamaan Helsingin yliopiston vasta perustettua yleisen kielitieteen professorin virkaa. Kausi jäi kahteen vuoteen, kun hän sai hoidettavakseen Turun yliopistoon perustetun fonetiikan professuurin vuonna 1968.

Tupu valitsi itselleen opettajan uran. Valmistuttuaan hän tuli Vähä-Heikkilän kouluun opettajaksi vuonna 1954. Vuonna 1961 hänet valittiin koulun johtajaksi ja peruskouluun siirtymisen myötä 1976 rehtoriksi.

Itäisenkadun ja Yrjönkadun kulmassa oli Kalen lapsuudenkoti. Tupu asui kadun vastapäisessä puutalossa. Kuva on otettu vuonna 1966, vain vähän ennen rakennusten purkamista. Talon päädyssä ylhäällä on jo rakennusliikkeen kyltti kertomassa paikalle tulevasta uudesta kivikasarmista. Kuva Jaakko Salmi.

Sitä tehtävää hän hoiti eläkkeelle siirtymiseensä 1992 asti.

Tupu oli koulussaan hyvin pidetty. Martinrantaseuralaiset muistavat, kun Vähä-Heikkilän koulun pihalla vietettiin kolme vuotta sitten lämminhenkinen juhlatilaisuus. Koulun piha-alle istutettiin seuran aloitteesta Turjon tammeksi nimetty puu vanhan tuhoutuneen tilalle

Nyt, 80-vuotiaana Kale – Kalevi Wiik, synt. 2.8.1932 – ja Tupu – Turjo Lempinen, synt. 4.9.1932 – ovat edelleen parhaita ystäviä. Antintalon Aschanin kahvilasta heidät tapaa miltei päivittäin. Kahvipöydän ääreen kokoontuu kaverusten lisäksi heidän ympärilleen kasvanut ystäväpiiri. Jut-

tua riittää; muistellaan lapsuuden kavereita ja leikkejä, seikkailuja urheilupuistossa ja ”Itäisenkarun” puutalopihoilla. Puhutaan myös nykypäivän menosta, urheilusta, päivänpolitiikasta ja ties mistä.

Molemmat ystävykset, Tupu (viereisen sivun kuvassa vasemmalla) ja Kale ovat olleet Martinrantaseuran jäseniä lähes alusta asti. He ovat vuosien varrella monella tavalla tukeneet toimintaamme ja seuraavat sitä edelleen aktiivisesti ja myötämielellä.

**Lämpimät onnittelumme
80-vuotispäivän johdosta!**

Martinrannan tarinoita

Tälle palstalle olemme koonneet pieniä muisteluksia niin lukijoiden kuin tekijöidenkin lapsuudesta, nuoruudesta ja aikuisuudesta. Hauskoja ja joskus opettavaisiakin tarinoita Martinrannasta.

Toivottavasti viihdyt niiden parissa. Kun mieleesi tulee jokin mukava muisto, hauska tai jännittävä kokemus, kerro siitä meille. Painetaan se lehteen ja annetaan muidenkin nauttia hyvästä tarinasta.

Pöydän alla kuultua

Ennen puutaloyhtiöitten aikaa, vielä 1960-luvulla, oli tavallista, että yhden pihan ympärille rakennetut talot omisti sama perhe tai henkilö. Usein nämä ”isännät” ja ”emännät” asuivat itse pihapiirin suurimmassa huoneistossa. Muut asunnot oli vuokrattu ulos. Martinrannassa tällaisia pihapiirejä oli varsinkin Stålarinkadun ja Itäisen Pitkänkadun varrella. Työläiset ja ammatinharjoittajat olivat näiden yhteisöjen tavallisimpia asukkaita. Asunnot olivat pieniä hella- tai parihuoneita ja vuokra oli kohtuullinen. Perheen isän palkalla elettiin ja äiti huolehti kotona lapsista ja huushollista.

Isoäitini, joka oli jo nuorena eronnut isoisästä, asui 1960-luvulla puutalon kivijalassa, kruntissa. Ulko-ovi sijaitsi osittain maan tason alapuolella ja syvennykseen johti pari porrasta. Kylmän eteisen jälkeen mentiin asuinhuoneeseen, jonka sivussa oli makuualkovi. Huoneen päädyssä seisoi suuri puuhella muureineen. Seinän takana oli pesutupa. Sen tulisija

tuprutti savunsa samaan piippuun. Huoneen ainoa ikkuna oli melko suuri ja avautui puutarhaan. Tosin parin metrin päässä tonttien välinen aita hallitsi maisemaa. Ikkunan edessä oli suuri ruokapöytä ja neljä tuolia.

Kun äiti kävi ”mutsin” luona kylässä, pääsin minä joskus mukaan. Hiljaisena ja huomaamattomana kuulin paljon sellaista, joka ei välttämättä ollut tarkoitettu keskenkasvuisen korville. Isoäiti antoi siinä kahvikupin ääressä äidille seikkaperäisen selostuksen pihapiirin tapahtumista. Ihan kaikkea en ymmärtänyt, mutta aika hyvän kokonaiskuvan kuitenkin sain siitä, miten pihapiirissä elettiin.

Kerran isoäidillä oli kerrottavanaan oikea jymyjuttu. Emäntä, joka asui isoäidin asunnon yläpuolella, oli tehnyt jotain ennenkuulumatonta. Kuusissakymmenissä olevan pulskan leskirouvan asuntoon oli nimittäin ilmestynyt nuori Aleksander-niminen mustalaispoika. Santeri, kuten ihmiset häntä kutsuivat, oli kauniilla ulkomuodollaan ja lipevillä puheillaan

päässyt varakkaan talonomistajan suosioon. Ainakin emäntä oli ihan to-
sissaan, sillä asuntoon alettiin heti re-
montoida. Ostettiinpa uusia huoneka-
lujakin. ”Nuorelle parille” rakennet-
tiin yhteistä lemmenpesää. Asukkaat
olivat tietysti hämillään ja taisivat täl-
laista menoa vähän paheksuakin. Hei-
dän paheksumisensa jäi kuitenkin
juorupuheitten asteelle, koska emän-
nälle ei kukaan uskaltanut sanoa
poikkipuolista sanaa.

Remontin valmistuttua alkoivat
juhlat. Lauantaisin ja joskus viikolla-
kin olivat emäntä ja Santeri vahvasti
juovuksissa. Myös Santerin sukulaiset
alkoivat vieraila ahkerasti nuorenpa-
rin luona. Taas kerran oli pöytä pantu
koreaksi ja väkijuomiakin riitti. Juo-
rujen mukaan emäntä oli sammunut
puolilta öin nojatuoliin ja sen jälkeen
asunnosta kannettiin tavaroita ulos.
Seuraavana päivänä Santeri sai kuulla
kunniansa. Emännän karjunta kuului
varmasti kaikkiin pihapiirin asuntoi-
hin. Iso nainen löi ja kaitaluinen poi-
ka ulvoi henkensä hädässä. Tilanne
kuitenkin rauhoittui ja päiväkävelyllä
lähtiessään pariskunta jo esiintyi mui-
den silmissä kuin mitään ei olisi ta-
pahtunut.

Koitti vihdoon se päivä, jota pi-
hapiirin asukkaat olivat pelonsekaisin
tuntein odottaneet. Emännän asun-
nossa oli juhlistu iltapäivästä alkaen ja
kaikki olivat huomattavasti päissään.
Yhtäkkiä oli kuulunut emännän huu-
to. Hirveän kolinan säestämänä San-
teri ja eräs muodikkaasti pukeutunut
nuori nainen sysättiin alas yläkerran

rappusista. Kuin ihmeen kaupalla
molemmat selvisivät pelkillä kolhuilla
ja repeytyneillä vaatteilla. Rappusten
yläpäässä seiso i emäntä kuin temppe-
lin harjalla ja antoi tulla. Kirosanojen
joukosta oli selvinnyt, että nuoret oli-
vat tulleet yllätetyiksi herkällä hetkel-
lä – sananmukaisesti housut kintuissa.
Kun sanat loppuivat, alkoi lennellä
tavaroita. Santerin maallinen omai-
suus lepäsi ennen pitkää hujan hajan
rappusten alapäässä. Ovi pamahti
kiinni ja pihalle laskeutui hiljaisuus.
Muuan parisuhde oli tullut tiensä
päähän.

Muutaman viikon hiljaiselon jäl-
keen emäntä oli alkanut yllättäen vie-
railla erään vuokralaisensa kotona.
Tämä iäkäs neiti-ihminen oli asiasta
ensin kovin otettu. Emäntä toi muka-
naan suklaata, kahvia ja jaloja juo-
mia. Niitä nautiskellen hän kertoi au-
liisti tulevaisuuden suunnitelmistaan.
Emäntä tarvitsi kuulijaa ja omissa
oloissaan elävä hiljainen neiti oli sii-
hen juuri sopiva. Kerran kävi niin,
että emäntä illan päätteeksi sammui
vuokralaisensa nojatuoliin. Kiusaan-
tunut neiti oli tilanteessa aivan neu-
voton. Lähes sydänhalvauksen hän sai
huomattuaan, että tuolin alle korkki-
matolle muodostui iso lammikko jo-
tain nestettä. mikk o jotain nestettä.

Aikuiset innoissaan kertovat me-
heviä juoruja toisilleen. He unohtavat
usein, että ylimääräinen korvapari
saattaa olla kuulemassa. Tällä kertaa
se oli pöydän alla.

Tapani Oksa

Lapsuuden loppu

Kai asui Stålarinkadulla lähellä Urheilupuistoa. Hän oli perheen ainoa lapsi. Jotkut kaverit pilkkasivat häntä lellipojaksi. Kai kertoi aina vanhemmilleen, mitä takapihalla oli tapahtunut.

Kailla oli hyvä koti. Äiti ja isä olivat hyviä ja kunnollisia ihmisiä. Kai luotti heihin kaikessa. Myös Martin koulun opettaja oli hyvä ihminen, vaikka hän kerran toruikin Kaita kun hän kaivoi nenästään räkää ja pyöritti niistä palleroita. Siihen toisluokkalaisen Kain tuntemat hyvät ihmiset lopuivat.

Jo ennen kouluun menoa Kai oli saanut tietää, että naapurin Veijo oli juoppo ja työtön. Se johtui siitä, että hän oli huono ihminen. Ei auttanut vaikka Veijon äiti kuului Jehovan todistajiin. Tai ehkä se johtui siitä että Veijolla oli isäpuoli, joka joi viinaa. Oli tarjonnut Kain isällekin Helsingin olympiakisojen aikana – ainakin sinä päivänä kun Sylvi Saimo meloi kulta.

Saman puutalon toisessa päässä asui Kain paras kaveri Pekka. Pekalla oli kolme sisarusta – kaikki häntä vanhempia. Kain äiti ei oikein hyväksynyt että Pekka oli Kain ystävä, sillä Pekankin isä, Lundenin setä oli juoppo ja kommunisti.

Lundenit olivat köyhiä, vaikka Pekan isä oli maalari. Kotona Kai sai kuulla että monet maalarit ovat juop-

poja – ja kommunisteja. Mutta sitten Lundenin setä meni AA-kerhoon ja raitistui. Pekan äitiä haastateltiin radiossa. Hän kiitti Jumalaa miehensä raitistumisesta.

Kain äiti vei aina sukkansa parittaviksi Pekan äidille. Hän maksoi usein hiukan ylimääräistä. Kai äiti sääli Pekan äitiä, sillä Lundenin setä ei antanut raitistuttuaan yhtään aiempaa enempää rahaa palkastaan kotiin. Setä osti uuden Skoda Octavian. Leinosen Terttu-täti tiesi kertoa, että Lundenin sedän Skoda näkyi usein Pakkarinkadulla sellaisen hienon, vanhanaikaisen kivitalon edessä. Sedällä oli kuulemma siellä toinen nainen.

Kain äiti haukkui Lundenin setää. Joskus äiti itki.

– Lundenin tädin kurjaa elämää, hän sanoi.

Lundenin täti kuoli – lokakuun viimeisenä sunnuntaina. Silloin käytiin olympiakisoja Melbournessa. Kai ja Pekka olivat jo sen ikäisiä että olivat käyneet Sammon lavalla tansseissa norkoilemassa.

– Kommunistien paikka sekin, tiesi Kain isä kertoa.

Sinne Kai ja Pekka ajoivat pyörillään sinäkin sunnuntai-iltana, vaikka Pekan isosisko Ritva yritti kieltää. Pekan isää ei kotona näkynyt.

Itse asiassa se Leinosen Terttu oli kaikista pahin ja huonoin ihminen.

Sen ei pitäisi kertoa tuollaisia juttuja toisista, kun itse kuulemma oli huora, Kai sai ymmärtää

– Oikea pahan ilman lintu ja karjalainen – huora, Kain äiti kivahti, kun Kain isä ja Aholan setä, talonmies ja ratsupoliisi, pelasivat shakkia viinapullo pöydän jalan vieressä. Kai oli kyllä mielissään, sillä usein juuri silloin kun isä ja Aholan setä olivat juoneet viinaa, hän voitti heidät shakissa

– Kaikki karjalaiset ovat epäluotettavia, Kain äiti jatkoi vuodatustaan.

Kailla ei ollut hätää. Kaikki huonot ihmiset olivat hänen kotinsa ulkopuolella. Kailla sen sijaan oli tarkat kotiintuloajat iltaisin. Äiti oli töissä Tarmolan maitokaupassa siinä kaarevassa talossa. Äiti huolehti kodin siisteydestä ja Kain kotiin hankittiin myös talon ensimmäinen jääkaappi, Atlas. Kailla oli myös aina ehjät ja puhtaat vaatteet.

Kain isä oli töissä Turun Munassa. Sinne kulki kolmosen raitiovaunu melkein heidän portin edestä. Lauanlaisin isä tuli joskus kotiin pikku hiprakassa. Silloin hän sanoi että hän oli töissä Åbo Kikkelissä. Siitä Kain äiti aina harmistui, varsinkin jos Kai oli kuulemassa.

Isä oli Kaille tärkeä. Isä – paitsi että opetti Kaille shakkia, piti tietokilpailuja Kaille ja hänen kavereilleen, pelasi heidän kanssaan Monopolia ja joskus Vähä-Heikkilän kentällä

jalkapalloakin, ellei itse ollut erotuomarina. Kai ja Pekka perustivat MPP:n eli Martin Pallopojat. Se järjesti myös olympiakisoja ja jalkapallo-otteluita Martinkadun kivitalojen poikien kanssa. Tuloksista MPP kertoi Martin Päivälehdessä, jonka päätoimittaja Kai oli.

Kai kirjoitti lehteen jatkokertomusta Vankina kellarissa. Se perustui tapahtumiin kun Vuoriston täti oli pannut Pekan puuvajan oven säppiin ja pojat olivat jääneet sinne Liisan ja Kaarinan kanssa lääkarileikkejä pitämään. Onneksi Johanssonin pappa avasi puuvajan oven. Kai ei kuitenkaan koskaan jatkokertomuksessa paljastanut mitä puuvajassa oli tapahtunut.

Kerran Kai ja Pekka olivat menossa Urheilupuistoon harjoittelemaan seiväshyppyä. Kain äiti oli töissä, mutta isällä oli vielä kesäloma. Pojat näkivät miehen ja naisen nojamaassa polkupyöriinsä Yläkentän katsonon takana, ulkovessojen luona. Kai tunsu toisen isäkseen. Kun pojat lähtivät heitä kohti, Kain isä lähti ajamaan pois päin.

– Mitä se sen sinun isäsi sen Leinosen Terttu-tädin kanssa tuolla pyörillä tekivät, Pekka kysyi ihmeissään.

Leo Lindstedt

Telakkarannan ensimmäiset talot

Noiin 1200 asukkaan kerrostaloluokan Aurajoen itärannalla saa ensimmäiset rakennuksensa syksyyn 2013 mennessä. Huoneistojen myynti alkoi kuluvan vuoden huchtikuussa. Kuten arvata saattoi, ovat neliöhinnat näissä jokinäkymällä varustetuissa huoneistoissa korkeat. Ensimmäiset talot, Androksenranta, Paraatiranta ja Fregatinranta nousevat Konepaja Häkkisen ja joen väliselle alueelle.

Wärtsilän L-tehdas, konepajarakennus ja Korppolaismäen jylhä kallioseinämä peittyvät vähitellen korkeiden uudisrakennusten taakse, kun kaikki alueelle rakennettavat 18 kerrostaloa on joskus vuosien kuluttua

saatu harjakorkeuteensa. Louhintatöiden edistyessä on rakentaminen käynnistynyt jo kolmessa eri kohdassa.

Konepaja Häkkisen ja Aurajoen väliin rakennetaan kaikkiaan seitsemää kerrostaloa, joista kolmen ensimmäisen perustustyöt on aloitettu kuluneen kesän aikana. Seitsemänkerroksiset talot valmistuvat vuoden kuluttua. Julkisivuihin tulee punatiiliverhous.

Lasipintaa on runsaasti, sillä ikkunat ovat korkeita ja kaikki parvekkeet lasitettuja. Telakkarannan talot tulevat muodostamaan visuaalisesti yhtenäisen kokonaisuuden, vaikka rakentajia on useampia ja talot poik-

Havainnekuvassa keskellä Androksenranta. Etualalla vasemmassa laidassa näkyy Paraatirannan parvekkeita. Taustalla konepajarakennus.

keavat pohjaratkaisuiltaan paljonkin toinen toisistaan.

Kun kerrostalojen lisäksi ympäristökin aikanaan on rakennettu ja istutukset tehty, pääsevät turkulaiset vihdoinkin kulkemaan kauan kaivatua reittiä Itäisen Rantakadun päästä Etelärannan kautta Majakkarantaan asti. Kaarle Knuutinpojan Rantatie muodostaa puuttuvan palan kevyen liikenteen väylää, joka on estänyt jalankulun ja pyöräilyn Aurajoen itärannalla Halisista Hirvensaloon.

Näkymät näistä Aurajokirannan parhaalle paikalle rakennettavista asunnoista ovat huikeat. Toukokuusta syyskuuhun asukkaiden silmien eteen levittäytyy joki kaikkine kesään toimintoineen. Ilta-aurinko osuu takuu-

varmasti jokaiselle parvekkeelle ainakin hetkittäin.

Telakkaranta on herättänyt keskustelua ehkä enemmän kuin mikään muu keskustan tuntumaan rakennettu asuntoalue. Moni turkulainen on sitä mieltä, että näin ainutlaatuista aluetta Aurajoen alajuoksulla ei olisi saanut uhrata asuntorakentamiseen. Korppolaismäen kupeeseen olisi pitänyt rakentaa jotakin kaikille kaupunkilaisille tarkoitettua. Ratkaisut ilmentävät hyvin turkulaista päätöksentekoa.

Turo Lindqvist

Lähteet: Sato, Skanska, SRV (Suomen Rakennusvientti), Turun Sanomat
Havainnekuvat: Tietoa Visualisointi Oy

Näkymä Paraatirannan ylimmän kerroksen olohuoneesta Turun linnan suuntaan.

100 vuotta leipää, munkkeja ja nöttipipareita Myllymäeltä

Tuomen leipomo

Yksi pitkä luku Martin alueen yrityshistoriasta päättyi, kun turkulaisille tuttu 100-vuotias Tuomen leipomo lopetti toimintansa pari vuotta sitten. Vanha, pitkän pitkän suomalaista historiaa nähnyt leipomo Myllymäessä on nyt tyhjiään.

Vanhalla keltaisella puutalolla alkaa olla ikää jo 130 vuotta. Vanhin osa talosta on rakennettu tiettävästi 1880-luvulla. Vuonna 1924 tehtiin suurehko laajennus. Rakennusta muu-

tettiin ja laajenneltiin muulloinkin vuosikymmenten varrella. Siitä muotoutui monimuotoinen kokonaisuus; on kaaveleita, erkkereitä, lasikuisteja ja useita sisäänkäyntejä. Talon osoite oli menneinä aikoina Myllymäki N:o 12, nykyisin Kupittaankatu 164.

Keltaisen vaakalautoituksen alla ainakin vanhin osa talon rungosta on tasakertaan asti hirttä. Tarkkaa tietoa talon kaikkien osien rakenteista ei ole. Alakerrassa on sijainnut leipomon lisäksi asuntotiloja, mm. suuri sali,

Tuomen leipomon väkeä 1920- ja 1930-lukujen taitteessa. Kuvan pikkupojan (Niilo Tuomi, synt. 1919) takana on Olga Tuomi ja hänen takanaan puolestaan Olgan tytär Aili. Olgan vieressä Otto Tuomi.

Sisäkuva Tuomen ruoka- ja siirtomaatavarakaupasta joskus kauan sitten.

joka on edelleen sellaisenaan olemassa. Toisessa päädyssä on lisäksi pieni asunto. Yläkerta on ollut kokonaan asunto- ja ullakkokäytössä. Alustatiloissa on pannuhuone, maituhuone, sauna ja varastotilaa.

Sauvolainen **Otto Tuomi** osti rakennuksen vuonna 1916. Leipomo aloitti talossa 1920-luvulla, kenties vuonna 1924 tehdyn suuren remontin jälkeen. Palovakuutuskirjassa 1931 on maininta leipomosta. Leipomoa laajennettiin 1932 ja kymmenen vuotta myöhemmin talo saneerattiin kokonaan.

Kunnallistekniikka tuotiin Myllymäkeen 1950-luvun alussa ja Tuomen talokin liitettiin kaupungin verkostoihin. Vuonna 1953 vanha puulämmitys vaihdettiin öljylämmitykseen.

Sata vuotta leipureita

Tuomen leipomo toimi täydet 100 vuotta. Alkujuuret olivat Sauvossa,

jossa **Olga Kari** aloitti liiketoiminnan vuonna 1904. Muutamaa vuotta myöhemmin hän siirtyi Turkuun ja perusti leipomoliikkeen Portsaa Annankadulle. Leipuriliiton rekistereissä leipomo mainitaan ensi kerran vuonna 1910. Joidenkin tietojen mukaan se toimi jonkin aikaa myös Pakkarinmäellä.

Olga avioitui 1916 sauvolaisen kivityömiehen Otto Tuomen (ent. Lundvall, s.1879) kanssa. Otto oli monitoiminen mies. Kivityömiehenä hän rakensi Sauvossa ja muuallakin maatilojen ja kartanoiden isoja kivinavettoja. Turkuun tultuaan hän aloitti toiminnan kauppiana ja vaimonsa kanssa leipomossa. Kivitöitäkään hän ei kokonaan jättänyt. Muistona tästä on mm. Kupittaankadun varrelta Tonttumäkeen johtavat taiten tehdyt kiviportaat.

Tuomet siirtyivät Portsasta Vähä-Heikkilään ja perustivat leipomon Kupittaankadun varrelle. Leipomo toimi nyt nimellä Tmi O. Tuomi. Sen yhteyteen avattiin myös ruoka- ja siirtomaatavarakauppa. Tuomilla oli samaan aikaan toinenkin kauppa- ja leipomoliike. Se sijaitsi Pajamäessä nykyisellä Kunnallissairaantiellä ja toimi siellä aina 1950-luvun alkupuolelle asti.

Olga ja Otto Tuomen jälkeen leipomon otti hoitoonsa poika **Niilo**

Tuomen talo vuoden 1932 asussaan.

Tuomi (1919–1995) vaimonsa **Karin (Kaisu) Tuomen** (1920–2003) kanssa. Yli kuudenkymmenen vuoden ajan, 1920-luvulta 1980-luvulle asti, leipomossa työskenteli yhtenä kantavana voimana Niilo Tuomen sisarpuoli **Aili Kari** (1906–1989). Hän oli mukana lähes kuolemaansa saakka ja opetti leipomisen konstit kolmannelle sukupolvelle. Aili oli näkyvä persoona paikkakunnalla, monet muistavat hänet muun muassa aktiivisena jäsenenä sotilaskotitoiminnassa.

Kolmas sukupolvi, veljekset **Hannu**, **Markku** ja **Risto Tuomi**, ottivat leipomon hoitoonsa 1980-luvun puolivälissä. Sitä ennenkin he tietysti olivat jo poikasista asti leipomossa töissä. Sisaruksista nuorin, **Riitta**, ehti hänkin lapsuus- ja nuoruusvuosinaan auttaa perheyrittäjänsä. Veljeksistä Markku hankki itselleen leipurikoulutusta Helsingissä, muut olivat itseoppineita leipureita.

1990-luvun puolivälissä T:mi O. Tuomen nimeksi vaihtui Tuomileipä Oy.

Ranskista arkkipiispalle, patonkia Kekkoselle

Sataan vuoteen mahtui kaikenlaista. Parhaimmillaan yrityksessä oli 15 työntekijää ja korppuja myytiin Helsinkiin ja Jyväskylään saakka. Leipomo oli kuuluisa erityisesti perunalimpusta, kuminaleivästä ja nöttipiipareista. Olga Tuomen vanhan reseptikirjan ohjeiden mukaan valmistetut piparit olivat Aili Karin spesiaalituotteita, joita hän kävi leipomassa itse vielä vanhuudenpäivinänsäkin. Tuomen tunnettua mämmiä leivottiin pääsiäiseksi.

Vielä 20 vuotta sitten Tuomileipä leipoi ja toimitti sämpylät kaikkiin Turun kouluihin. Viime vuosina se toimitti sämpylöitä ja munkkeja hyvin aikaisin aamulla aukeaviin kahvi-

kioskeihin Turkuun ja vähän kauem-
maksikin.

Risto Tuomi kertoo: – Aina lau-
antai-aamuisin vietiin Turun kauppahalliin **Alli Laineen** myymälään 100–200 kappaletta seka- ja ranskanleipiä. Ne olivat hyvin suosittuja. Esimerkiksi arkkipiispa **Martti Simojoki** ei huolinut muuta kuin Tuomen ranskista. Presidentti **Kekkonen** puolestaan oli ihastunut patonkiimme. Sitä haettiin Alli Laineelta säännöllisesti ja vietiin Kultarantaan.

Leipomotyö vaati tekijöiltään paljon. Leivän varhainen jakelu kauppoihin ja kioskeihin ja tarkoitti sitä, että leipomoon tultiin töihin jo kahden aikaan yöllä. Kuuden, seitsemän maissa piti monille asiakkaille tavarana olla jo toimitettuna. Leipomon suuren leivinuunin lämmitys aloitettiin edellisenä iltana kello kymmenen tienoissa.

Risto Tuomi muistelee: – Haloilla lämmitettävän uunin lämmitykseen kului kerrallaan melkein motti halkoja. Isä ja hänen pienet poikansa kantivat iltamyöhään asti sylissä halkoja pihan puuvajasta uunin pesään. Vanha uuni vaihdettiin uudenaikaiseen saksalaiseen Matador-merkkiseen öljykäyttöiseen uuniin 1950-luvun alkupuolella. Uuteen neljäosaiseen uuniin mahtui 24 pullapeltiä kerrallaan. Halkosouvi loppui siihen, kun samana vuonna myös talon vanha puulämmitys vaihdettiin öljykeskuslämmitykseen.

Leipomon toiminta loppui marraskuussa 2010. Veljekset olivat jo

*Aili Kari kaupan tiskin takana
vuoden 1920 paikkeilla.*

eläkeiässä ja jatkajia omasta perheestä ei ollut. Myös EU:n mukanaan tuomien uusien vaatimusten vuoksi leipomotilat olisivat vaatineet raskasta remonttia. Vanhaan 1800-luvun puutaloon ei niitä enää kannattanut tehdä. Leipomon yhteydessä ollut ruoka- ja siirtomaatavarakauppa lopetti toimintansa jo 1970-luvulla; samoihin aikoihin kun kauppakuolema vei suuren osan muistakin alueen pienmyymälöistä.

Viime vuosisadan alussa Sauvossa alkaneen leipomoliikkeen tarina päättyi yli sata vuotta myöhemmin Turun Myllymäessä. Satavuotiskahvit ehdittiin juoda.

Jouni Liuke

*Kuvat: Risto Tuomen kokoelmat /
Martti Walden*

Tapahtumakalenteri

syksy 2012

Krimin sodan taustat ja tapahtumat

Historiallinen retki Ruissalon Krimin sodan aikaisille tykkipattereille
torstaina 11.10.2012 kello 16.30

Mitä Turussa tapahtui 22.8.1854? Itämeri Krimin sodan sivunäyttämönä (Oolannin sota). Tutustumme tulitukseen osallistuneisiin tykkipattereihin Pikku-Pukin laiturin tuntumassa. Kertojana ja oppaana **Robert Rainio**.

Kahvit Toivonniemen kerhotiloissa (2 euroa).

Kokoontuminen Sotalaisten aukiolla (Martinkatu 9) klo 16.30. Lähtö Ruissaloon kimpakuljetuksella.

Nukketeatteria ennen ja nyt

Vierailulla Tehdasteatterissa

Lauantaina 10.11.2012 kello 15.00

Teatterinjohtaja **Timo Väntsi** kertoo havaintoesimerkein nukketeatterin keinoista ja historiasta sekä turkulaisen TEHDAS Teatterin uusista suunnitelmista luoda Turkuun nukketeatterin keskus. Esityksen jälkeen järjestetään yhdistyksen sääntömääräinen syyskokous, ks. sivu 5.

Samana iltana klo 19 Tehdasteatterissa on vieraileva nukketeatteriesitys nimeltä Trafika. Martinrantaseuran jäsenkorttia näyttämällä saat teatterin esityksiin 10% alennuksen.

Kaunista ja herkkää Martinrannan Joulua.

Wäinö Aaltosen museon viihtyisä Cafe Wäinö kutsuu jäsenemme joulun odotukseen

tiistaina 4.12.2012 kello 17 alkaen.

Solistivieraana tenori **Jurkka Vuorela**.

Illan jokaisella osallistujalla on oma mahdollisuus kertoa oman kaupunginsamme paikallisuuden merkityksestä. Olemme valmistelleet luettavaksi ja kuunneltavaksi joitain tunnelmallisia runoja ja lauluja - ehkä yhteislauluksikin sopivia - mm. DanAnderssonia, Eino Leinoa, Jarkko Lainetta jne. Ehkä kehittelemmekin jonkin sanaleikinkin. Ja tietenkin nautimme joulupuurosta, fäsky-näsopasta ja kahvista viiden euron sopuhintaan.

Martin alueen teaterien ensi-illat, syksy 2012

TURUN KAUPUNGINTEATTERI

Itäinen Rantakatu 14

Avoinna tiistaista lauantaihin klo 12–19.

Puh. (02) 262 0030

August Strindberg

AAVESONAATTI

Kiehtova klassikkoteos pahan häviöstä

Syksyn esitykset 21.11.–29.12.2012

Ensi-ilta Sopukassa 22.11.2012

Aavesonaatti on tavallaan matka läpi ihmiselämän, hyvän ja pahan rajalle, sinne, missä hyvä ja paha kätkeytyvät toisiinsa.

Maria Kilpi

EI MAAR NY LOPPU LÖHÖILY!

Syksyn esitykset 11.9.–28.12.2012.

Ensi-ilta Sopukassa 12.9.2012

Haastattelujen ja yleisökilpailun pohjalta kerätystä materiaalista on käsikirjoittaja Maria Kilpi työstänyt kokonaisdramaturgian, jossa pääsemme kurkistamaan kahdentoista turkulaisen yhteisön toimintaan.

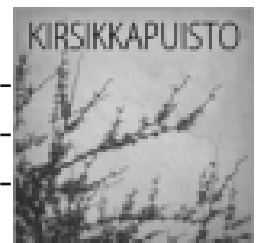
Anton Tšehov – Andriy Zholdak

KIRSIKKAPUISTO

Syksyn esitykset 14.9.–28.12.2012

Ensi-ilta Päänäyttämöllä 14.9.2012

Syksyn 2012 suurproduktio on Anton Tšehovin klassikonäytelmä Kirsikkapuisto, jonka ohjaa jo Anna Kareninasta turkulaisyleisölle tuttu Andriy Zholdak. Zholdakin tulkinta on Turun Kaupunginteatterin kolmas versio Kirsikkapuistosta.

Mikko Koivusalo

KUI-JOEN SILTA

Revyv nauraa Turulle, Turku nauraa revyyllle – tasapuolista!

Ensi-ilta Päänäyttämöllä 16.11.2012

Syksyn esitykset 15.11.–31.12.2012

Mikko Koivusalo ja Dick Holmström ovat kumpikin tehneet tahoillaan pitkän uran. Nyt aiheena on ihminen ja ihmisen toiminta, nimenomaisesti turkulaisen ihmisen. Revyy liikkuu akselilla nykypäivä/ikuisuusteemat: turkulainen ja toinen turkulainen, turkulainen ja yhteiskunta, turkulainen ja jumala, turkulainen ja muu maailma... Turku on naurunaihepääkaupunki.

TEHDASTEATTERI

Manilla, Itäinen Rantakatu 64

Lippuvaraukset ja tiedustelut puh. 050 412 2344

Sähköposti: teatteri@tehdasteatteri.com

VEDÄ LONKALTA!

Viihdyttävä matka improvisaatio-
teatterin parissa

Ohjaus: Lauri Rautiainen

Ensi-ilta 6.10. – esitykset 11.11.2012 saakka.

Esityksiä myös Turun Seikkailupuistossa.

Villin lännen improvisaatiota koko perheelle. Vedä Lonkalta! on huimia tilanteita ja vauhdikkaita tapahtumia, jotka iskevät eskari-ikäisestä vanhaan muoriin. Kysymys kuuluukin: ”Kuka on sheriffi?”

MARTTI!

Tarinoita ja lauluja etsintäretkestä Turun Martin
kaupunginosaan

Esitykset Martin kirkossa (aina klo 19)

Ensi-ilta 28.10. – esitykset 17.11.2012 saakka.

Vapaa pääsy

Kts. s. 36–37.

HERRA PAMPUN HIMOT

Nukketeatteri-iloittelu

Ensi-ilta 23.11. – esitykset 16.12.2012 saakka.

Käsikirjoitus: Federico García Lorca

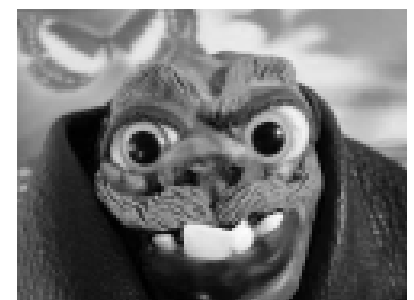
Suomennos: Tuula Nuikka

Ohjaus: Timo Väntsi

Aikuiten mukana tulevien lasten ikäsuositus on 10 v.

Federico García Lorcan nukketeatteritekstin suomenkielinen kantaesitys!

Itsekäs ukko, Don Cristóbal, jota myös herra Pampuksi kutsutaan, himoitsee itselleen nuorta neito Rositaa. Ja rahallahan saa vaikka rakkautta.

JO-JO TEATTERI

Manilla, Itäinen Rantakatu 64
arkisin klo 14–18 p. 040 513 4215
sähköpostitse: jojoteatteri@jippii.fi

VARTIOSTO VALMIINA PALVELUKSEEN

Terry Pratchett – Stephen Briggs

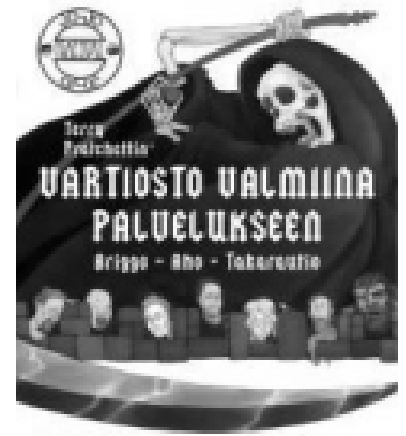
Suom. Kristian Aho

Ohjaus: Kauno Takarautio

Suomen kantaesitys!

Ensi-ilta 12.10. Muut esitykset: 17.11 2012 saakka.

Kun selittämättömien murhien uhreja alkaa löytyä vain päiviä ennen kapteeni Sam Vimesin eläkkeelle jäämistä, Ankh-Morporkin Yövartiosto löytää itsensä keskeltä salaliittoja, salamurhaajia ja klovneja.

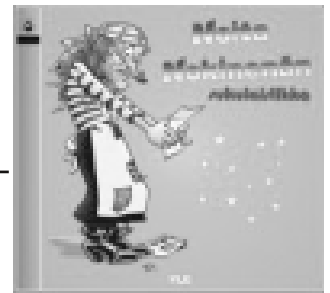

NOITA NOKINENÄN JÄTTIPOTTI

Toini Vuoriston alkuperäisteksteihin pohjautuva
Dramatisointi ja ohjaus Petri Tuominen.

Ensi-ilta marras–joulukuussa 2012.

Lasten ja aikuisten suosikkihahmo lentää jälleen! Mitä tapahtuu, kun Kuusimetsän valtaa vimmattu lottoamiskuumie?

Erinomaista teatterisyyksyä kaikille!

Päivi ja Heimo

AURINKOBALETTI

Manilla, Itäinen Rantakatu 64

Puhelin (02) 284 0100

info(at)aurinkobaletti.com

www.aurinkobaletti.com

Toimisto on avoinna arkisin klo 10–16.

CIRCLES

Koreografia: Urmas Poolamets

Ensi-ilta 6.9.2012, Tehdasfestivaali Manifesti – 6.10.2012 saakka.

Urmas Poolametsin Circles on Georg Friedrich Händelin Vesimusiikki-sävellyksen ympärille kiertyvä uusi tanssiteos. Circles-teoksessa Aurinkobaletti ”lyö hynttyyt yhteen” naapurissa työskentelevän vaatesuunnittelija Sanna Rinteen kanssa.

TEHDAS Teatteri esittää: MARTTI!

Tarinoita ja lauluja etsintäretkestä turun Martin kaupunginosaan

Leo on saanut tehtäväksi etsiä Turun Martin kaupunginosassa asuneen henkilön. Vihjeet ovat vähissä, eivätkä erilaiset hakukeinot ole tuottaneet tulosta. Viimeisenä keinona hän päättää lähteä paikalle Marttiin. Toukokuun 15. päivä yksinäinen Leo ylittää Martin sillan ja lähtee harhailemaan Martin rantaa pitkin. Mitä hän sieltä löytää?

Tällaisesta lähtötilanteesta alkaa Martin kirkossa lokakuussa ensi-iltansa saava Martti!-teatteriesitys. Teatteria ja kuorolaulua yhdistävä esitys vievät katsojat räiskyvästi turkulaisen kaupunginosan arkeen ja juhlaan. Esityksen pohjana ovat kaupunginosan asukkailta kerätyt tarinat, nykytilan havainnointi sekä kaupunginosan historia.

Martti!-esityksessä dramatisoidut tarinat tuovat tunnelmia Martista 50-luvulta nykypäivään. Koulu, kirkko, lukuisat liikkeet, kaupat ja työpaikat sekä leikkipaikat ovat tapahtumapaikkoina eri-ikäisten kertojien tarinoille. Esityksen tarinat nivoutuvat yhteen päähenkilö Leon etsintäretken myötä. Leo kohtaa retkellään ihastuttavia ihmisiä ja kuulee heidän tarinoitaan. Nämä kohtaamiset asettavat Leon ja hänen matkakumppaninsa tärkeiden kysymysten äärelle: Kuinka kohtaan uudestaan minulle tärkeät paikat ja

muistot, entisen kotiseutuni sekä kuinka suhtaudun kanssaihmissiin omassa kotikaupunginosassani.

Esityksen työryhmä kerää materiaalia esitystä varten eri lähteistä. Keskeisellä sijalla ovat yhdessä seurakunnan kanssa järjestetyt muisteluillat sekä haastattelut. Ensimmäisessä muisteluillalla (ensimmäinen ilta järjestetty ennen lehden painoon menoa) kuultiin lukuisia hauskoja ja draamaattisiakin tarinoita elämästä Martissa. Vanhat kuvat ja faktatiedot heräsivät uudella tavalla henkiin osallistujien kertoessa muistojaan eri paikoista ja tapahtumista.

Martti!-esityksen estetiikkaa puolestaan määrittää kerättyjen tarinoiden kertomisen tavoite.

Esityksen keskeisenä elementtinä ovat näyteltyjen kohtausten lisäksi Martista kertovat laulut, jotka on sanoitettu ja sävelletty varta vasten Martti!-esitystä varten. Esiintymässä nähdäänkin kolmen näyttelijän lisäksi nelihenkinen pienkuoro, joka laulaa mm. opiskelemisesta Martin koulussa, kasvamisesta ja elämän kokemisesta Urheilupuistossa sekä 50-luvun liikeistä Martissa.

Esityksen toteutuksesta vastaa TEHDAS Teatteri yhdessä Martin seurakunnan kanssa. Ensi-iltansa esitys saa 28.10.2012 Martin kirkossa.

MARTTI!-esityksen työryhmä

Esiintyjät: Aino Laine, Tommi Lindman, Lauri Rautiainen & Martti!-esityksen kuoro

Käsikirjoitus ja ohjaus: Jaakko Kuusi

Laulujen sanat: Jaakko Kuusi, Aino Laine

Säveltäminen ja kuoronjohto: Aino Laine

Esitykset Martin kirkossa

Esityksen kesto n. 50 min

Esitykseen on vapaa pääsy (käsiohjelma 5€)

Ensi-ilta 28.10.2012 klo 19.

Muut esitykset 29.10., 2.11., 12.11., 15.11. ja 17.11.2012, aina klo 19.

*Hymyilevä Martti!
-esityksen näyttelijät
Martin sillalla
valmiina laulamaan
esityksen Martti-biisiä
(laulu Marttiin
tulosta); vas. Lauri
Rautiainen, Aino
Laine ja Tommi
Lindman.*

*Näyttelijä Tommi
Lindman kurkkii
sillalla Martin
suuntaan*

Jäsenalennusta myöntävät liikkeet

Kurki Decoration Oy

Turkukuvatuotteet, kehystykset, peilit, ripustuskiskot

Alennukset tuotekohtaisesti

Tiilentekijänkatu 8-10

Puh. 020 769 8551, www.kurkidecoration.fi

KevytPyörä

Alennukset tuotekohtaisesti

Martinkatu 11

Puh. 02 234 2108, www.kevytpyora.fi

Kuva-Laine

Valokuvaamo yms.

Alennukset tuotekohtaisesti

Stålarmininkatu 9.

Puh. 02 235 6476, www.kuvalaine.fi

Myllypuoti

Antikvariaatti ja vanhan tavaran kauppa

Alennukset tuotekohtaisesti

Martinkatu 7. Puh. 02 235 7223

Parturi-kampaamo Ofelia

Palveluhinnoista 15% alennus

Martinkatu 7, puh. 02 235 3903

Ruusu-Aula

Kukkaostoksista 10%, ei koske kaikkia ulko- ja kausikukkia

Martinkatu 1

Puh. 02 235 6849

Café Ravintola Oscar

Lounas 11–14.30 7,00 euroa (norm. 7,90)

À la carte -annoksista 15% alennus

Martinkatu 1

Puh. 040 042 0839, www.oscarriver.com

Ravintola Le Porc

À la carte -annoksista 15% alennus keskivii-
kosta perjantaihin.

Martinkatu 3, puh. 02 230 0030

Keittiö avoinna ke–to 15–21, pe–la 15–22

www.porc.fi

Turun IT-Asema

Huoltohinnastosta 30% alennus

Hinnat alk. 29,50€

Martinkatu 7

Puh. 010 289 9888

www.itasema.fi

Liity jäseneksi

**Liity Martinrantaseuran jäseneksi ja tuo mukanaasi ystäväsi ja naapurisi-
sikin. Saat jatkossa postitse kotiisi 2–3 kertaa vuodessa ilmestyvän jäsen-
lehden, jossa kerrotaan seuran toiminnasta, tapahtumista, retkistä ja
tutustumiskäynneistä. Jäsenmaksu on 15 euroa, perhejäseniltä 5 euroa.**

Liittyä voit täyttämällä kaavakkeen seuramme kotisivulla osoitteessa www.martinrantaseura.fi tai ottamalla yhteyttä seuramme sihteeriin tai hallituksen jäsen-
neen. Yhteystiedot viimeisellä sivulla.

Kerro sähköpostiosoitteesi

Pyrimme lisäämään sähköistä tiedottamista. Lähetämme viimehetken tietoa tapahtumista sähköpostitse. Toimitathan sähköpostiosoitteesi sihteerille osoitteeseen heimo.kumlander@martinrantaseura.fi. Muistathan ilmoittaa myös muut-
tuneen osoitteesi. Vieraile myös kotisivuillamme, missä on mm. tuoreimmat tiedot tapahtumista ja vanhat lehdet.

Martinrantaseura ry.

Sähköposti:
etunimi.sukunimi@martinrantaseura.fi
Kotisivut: www.martinrantaseura.fi
Tilinumero: 571097-252324

Perustettu: 24.4.2004
Jäseniä 10.1.2012: 378
Jäsenmaksu 15 euroa
perhejäseniltä 5 euroa
yhteisöjäsen 50 euroa

Postiosoite:
Martinrantaseura ry
c/o Jouni Liuke
It.Rantakatu 54 F 91,
20810 TURKU

Jaostot ja niiden kokoonkutsujat:

Historiajaosto Jouni Liuke
Ohjelmajaosto Robert Rainio
Tiedotusjaosto Heimo Kumlander
Ympäristöjaosto Turo Lindqvist

Yrittäjä!

Meidän kauttamme tavoitat helposti alueen asukkaita. Otamme vastaan mainoksia alueen yrittäjiltä ja toimijoilta. Käytä mahdollisuutta hyväksesi!

Ilmoitushintamme Martinranta-lehdessä:

	Mustavalk.	Väri
Koko sivu	120 euroa	150 euroa
Puoli sivua	70 euroa	80 euroa
Nejäsosasisivu	50 euroa	60 euroa

Hallitus vuonna 2012

Jouni Liuke, puheenjohtaja
Itäinen Rantakatu 54 F 91, 20810 Turku
Puh. 040 0930 304

Turo Lindqvist, varapuheenjohtaja
Satakunnantie 17 C 18, 20300 Turku
Puh. 044 054 2002

Heimo Kumlander, sihteeri
Betaniankatu 2 as. 16, 20810 Turku
Puh. 040 593 4021

Matti Koskimies, taloudenhoitaja
Stålarinkatu 13 as. 6, 20810 Turku
Puh. 050 387 0590

Päivi Helle
Itäinen rantakatu 46 A 11, 20810 Turku
Puh. 040 525 7470

Ahto Heinonen
Paavo Nurmen puistotie 7, 20810 Turku
Puh. 040 074 2908

Raili Kataja
Itäinen Rantakatu 40 A 15, 20810 Turku
Puh. 040 030 8482

Risto Lemmetyinen
Savenvalajankatu 5 C 38, 20810 Turku
Puh. 040 082 9960

Robert Rainio
Martinkatu 1 B 23, 20810 Turku
Puh. 050 530 4338

Oikaisu

Lehtemme viime numerossa oli valitettava virhe. Samppalinnan myllyn tarinassa käytettiin virheellisesti sanontaa edesmennyt toimittaja, kun puhuttiin Turun Sanomien eläkkeellä olevasta kunnioitetusta toimittajasta Harri Kalvasta. Pahoittelemme virheestämme aiheutunutta mielipahaa.

Toimitus

M

Itella Oyj